

ENIGE GEDACHTEN OVER HET CULTURELE BOS VAN DE TOEKOMST

[1907]

door

W. THIJSEN

Het is met gedachten als met een bos: beiden groeien geleidelijk om te resulteren in een complex van verwante bouwstenen, dat zich als een geheel met een eigen aard aan ons voordoet. Beiden zijn nooit áf.

Hiermee zijn we terstond bij een formulering van een bos aangeland, waar mijn gedachten al enige jaren naar uitgingen. Deze gedachten werden vrij gemaakt door het lezen van een artikel van Wohlfarth (7), waarin hij de verworven kennis van de oecologie toepast op de toestand: bos. De grondslag wordt gevonden in de stelling, dat het geheel méér is dan de som der delen (von Bertalanffy) (1). Dit betekent ook, dat, wanneer een invloed wordt uitgeoefend op een déél van het geheel ook het geheel wezenlijk wordt beïnvloed.

In navolging van R. H. Francé en Hornsmann (4) spreekt Wohlfahrt niet van delen maar van scherven om de onderlinge verbondenheid zo scherp mogelijk tot uitdrukking te brengen. Het is, geloof ik, een menselijke eigenschap om systemen te willen maken, met het doel delen te formeren, die beter te overzien zijn. Interessant is, dat wij dan eigenlijk scherven maken (sic!).

Ook Friederichs (3) heeft over dit onderwerp nagedacht. Hij noemt de „Ganzheit Wald” (Wohlfarth) een „Holocön”. Ik meen, dat dit de term is, die we nodig hebben, omdat holocön betekent: „het geheel met gemeenschappelijk zewel” zowel biotisch als abiotisch beschouwd. Waarmee ik dan op het punt ben aangeland om de titel van dit stuk verder uit te werken.

De tijd, dat een bos een met hout begroeide oppervlakte was — analoog aan de cultuur van landbouwgewassen — ligt reeds tientallen jaren achter ons. In die tussenliggende tijd is er veel met het bos en met de mens gebeurd. De mens nam in aantal toe en ook zijn behoeften namen toe, het bos moest aan deze ontwikkeling deelnemen. Vroeger waren de mensen méér voor hun levensonderhoud van de bossen afhankelijk, nu zijn de bossen voor hun naakte bestaan veeleer aangewezen op de gunst van de mensen. Dat dit laatste niet helemaal waar is moge blijken uit het feit, dat het Nederlandse bos-areaal al jaren gelijk blijft en zelfs neigingen vertoont om toe te nemen. Het bestaan van deze neiging kan o.a. wijzen op een geleidelijke verandering in de verhouding mens-bos, en dan de mens óók als een geheel beschouwd. Ik meen, dat er een in dit opzicht belangrijke scherf van dit geheel bestaat, die nog onvoldoende beseft wat het wil zeggen: het bos als holocön. Die scherf, dat zijn wij, bosbouwers van Nederland.

Wij telen hout op veelal weinig vruchtbare gronden tegen hoge kosten, terwijl de afzetmogelijkheden twijfelachtig zijn en de prijzen navenant. Vra-

gen we ons wel eens af of ons menselijk holocoen daar optimaal mee gediend wordt? Werken wij niet hier of daar op marginale bosgronden of met marginale bosbedrijven? Zijn wij er zeker van, dat we boven het peil van het grensnut van het bos zitten? (6). Wat zou het nut van een bos voor onze huidige menselijke samenleving zijn als we minder geld erin zouden stoppen maar méér wandelpaden, fietspaden, minder inboeten, méér spontane heideopslag zich lieten ontwikkelen?

Het stellen van vragen is doorgaans gemakkelijker dan het geven van de goede antwoorden. Overigens willen de hier geuite losse gedachten slechts andere gedachten losweken om tot een rijper inzicht te komen in deze voor de méns zo belangwekkende materie. Ik wil trachten enige richt-antwoorden te noemen.

In de eerste plaats moet een overzicht worden gemaakt van het nut, dat onze huidige bossen hebben als produktiefactor in de huidige maatschappelijke structuur. We dienen een beeld te verkrijgen van de omvang en de plaats van de marginale bosgronden en de -bosbedrijven. De niet-marginale bosgronden moeten een zo groot mogelijke bijdrage kunnen leveren aan de houtbehoefte in ons land. Hierbij dient men zich af te vragen of het beheer werkelijk alle scherven van het geheel bestrijkt. Als dat het geval is zullen we vermoedelijk op verscheidene plaatsen tot de ontdekking komen, dat de produktie, uit te drukken in m^3 hout per tijdseenheid en per *ruimte*-eenheid, minder financiële offers vraagt, omdat: „Fraget den Wald, wie er lebt und behandelt werden will! Er wird Euch um so bessere Antworten geben, je öfter und überlegter Ihr ihn fragt”. (Wohlfarth, 1951).

Dan zullen we tevens bemerken, dat we daar geen leegkap meer kunnen bedrijven, maar dat we door de natuur zelf naar het uitkapbos gebracht zijn. Dit uitkapbos is het bos, dat door zijn natuurlijker variatie, zowel vertikaal als horizontaal, kwantitatief als kwalitatief, plaats biedt aan de elders door de aanleg van monotone kulturbossen verdreven fauna- en flora-vertegenwoordigers. Maar het uitkapbos zal méér kunnen: zij zal de behoeften van de mens veelzijdiger bevredigen, immers de vragen naar hout, naar levende dieren en planten, naar esthetiek zullen worden beantwoord op de verwachte wijze. Dit bos, dat, opgenomen in de ordening met een veelzijdige doelstelling van ons *gehele* bodemgebruik, de méns zo gevarieerd mogelijk dient, noem ik het *culturele* bos. En cultuur dient goed te worden verzorgd, dit bos dus ook. Daarom in dit bos geen houtteelt, maar meer: bosverpleging, verpleging van de opstand, van de bosbodem, van het bosklimaat, van de bosfauna en -flora en van de bosbodemfauna en -flora. Wij moeten milieu „telen” en niet slechts hout.

Burger (2) beschrijft op blz. 95 van zijn boek „Samenwerking bij indeling en gebruik van grond in Nederland” dit culturele bos op briljante wijze. Hij schildert met één rake penseelstreek de problemen, waar velen van ons dagelijks mee te maken hebben. Juist nu bijvoorbeeld de landbouw aan een snelle ontwikkeling moet deelnemen betekent dit boek een onmisbare steun.

Ik ben me ervan bewust een wenstoestand te hebben beschreven, maar dan één, die in de toekomst, ook in ons land, realiteit moet en zal worden, willen we niet ons bos onttrekken aan het nut voor de menselijke samenleving. Het heeft niet in mijn bereik gelegen hier een uitvoerig wetenschappelijk betoog te houden. Ik heb slechts getracht me voor te stellen, wat de wind in één zucht ziet, de wind, die van verre komt en weer gaat, terwijl hij fluistert over

akkers en graslanden, hagen en beken, duinen en vennen, bossen én mensen, over alles, waar wij zo'n immense moeite mee hebben.

Literatuur:

1. Bertalanffy, L. von. Das Biologische Weltbild. Bern (I) 1949.
2. Burger, D. Samenwerking bij indeling en gebruik van grond in Nederland. 1962 (1—398).
3. Friederichs, K. Der Gegenstand der Ökologie. Studium generale 1957.
4. Hornsmann, E. Der Wald. Eine Grundlage unseres Daseins. München. 1955.
5. Thijsen, W. Over de grondslagen van de vorming van een duurzaam bosbedrijf in het tropisch regenwoud. Ingenieurs-scriptie 1956.
6. Thurlings, Th. L. M. Marginale gronden. Bodem en Maatschappij. Voordrachten van de 45e Wetensch. bijeenkomst van de Ned. Bodemk. Ver. 15-12-1960 (22—39).
7. Wohlfarth, E. Was folgt aus der Vorstellung vom Wald als Ganzheit für die praktische Waldbehandlung? Allg. F.u.J. Zeitung 132 (4) 1961 (96—101).

Mededelingen van het Boswezen, de Houtvoorziening en de Jacht

VERORDENING BOSSCHAP SCHADELIJKE DIEREN ¹⁾

Besluit van het bestuur van het Bosschap houdende wijziging van het besluit dd. 23 mei 1962 ter uitvoering van artikel 1 van de verordening van het Bosschap, houdende voorschriften ter bestrijding van — of ter voorkoming van nadeel door — voor de bosbouw schadelijke dieren.

Het Bestuur van het Bosschap

Gelet op artikel 1 van de Verordening Bosschap Schadelijke Dieren dd. 23 mei 1962

Besluit:

Artikel 1.

In artikel 1 van het Besluit van het bestuur van het Bosschap ter uitvoering van artikel 1 van de verordening van het Bosschap, houdende voorschriften ter bestrijding van — of ter voorkoming van nadeel door — voor de bosbouw schadelijke dieren, worden

1. aan de daar opgesomde gemeenten de volgende gemeenten toegevoegd:
 - in de provincie Groningen: Onstwedde;
 - in de provincie Friesland: Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog;
 - in de provincie Drente: Schoonebeek;
 - in de provincie Gelderland: Bergharen;

¹⁾ Zie Ned. Bosbouw T. 34 (7) 1962 (234—237).